

Poláček, Lumír

K raně středověkému osídlení povodí Bihanky na Jemnicku

Archaeologia historica. 1991, vol. 16, iss. [1], pp. 55-72

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/139928>

Access Date: 15. 11. 2024

Version: 20241114

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

K raně středověkému osídlení povodí Bihanky na Jemnicku

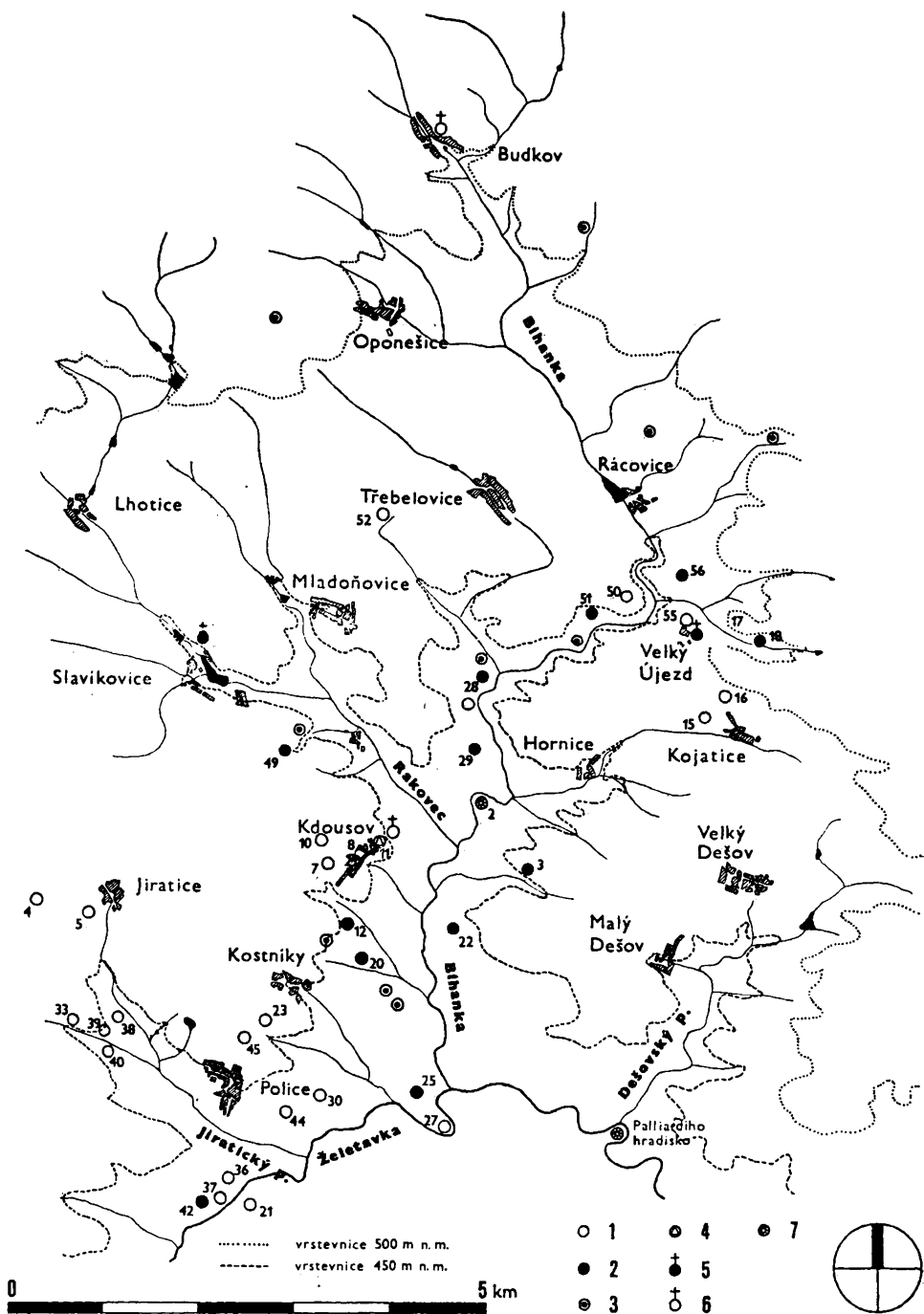
LUMÍR POLÁČEK,

Za současného stavu poznání mladohradištního osídlení jihozápadní Moravy představuje východní část Jemnicka oblast s nejhustší raně středověkou sídlištní sítí. Je zásluhou především L. Meduny z Police, že jsme dnes informováni o poměrně bohatém pravěkém i raně středověkém osídlení v povodí Bihanky a Želetavky a že disponujeme rozsáhlými soubory mladohradištní keramiky z této oblasti.¹ Uvedené skutečnosti se staly jedním z důvodů, proč bylo okolí Bihanky vybráno v rámci studia mladohradištního osídlení jihozápadní Moravy jako nejpříhodnější mikroregion k bližšímu sledování sídelní struktury a jejich proměn v rozmezí 10.—13. století.

Převážná část archeologického materiálu, dnes rozptýleného po několika muzeích, pochází z povrchových sběrů, které prováděl L. Meduna v 50.—70. letech v okolí Police na Jemnicku, a z melioračních prací, realizovaných na počátku 70. let (srov. Chaloupka 1973). Jelikož tento cenný materiál postrádal často bližší nálezové okolnosti, přistoupili jsme počátkem roku 1990 k revizi lokalit v terénu a k jejich přesné prostorové identifikaci. Povrchový průzkum se zaměřil v první řadě na rekognoskaci poloh vhodných k osídlení, to znamená na okolí vodotečí (funkčních, zaniklých či meliorovaných), na prostory pramenných pánví, terénních prohlubní nebo terénních hran nad údolními zářezy. Srovnáváním výsledků povrchového průzkumu s již publikovanými nálezovými údaji a s rukopisnými poznámkami L. Meduny jsme v revidovaných částech katastrů přesně lokalizovali větší část starších nálezů a doplnili je zjištěním dosud neznámých poloh s raně středověkým osídlením. Takto jsme současně ověřovali průkaznost povrchových sběrů a stav archeologických pramenů v terénu po 20—30 letech intenzivního obdělávání zemědělské půdy.

Ačkoliv se dosavadní průzkum zaměřil na vlastní povodí Bihanky, bude nadále věnována pozornost poněkud širší oblasti, zaujímající povodí dalších menších levo-
břežních přítoků Želetavky — Jiratického potoka, Kostnického potoka a Dešovského potoka (obr. 1). A to jednak z důvodu jejich geografické příbuznosti s povodím Bihanky, jednak vzhledem k okruhu působnosti L. Meduny, který prokázal největší koncentraci osídlených poloh právě v povodí Jiratického potoka v katastru Police. V takto vymezeném mikroregionu se nachází 16 obcí. Budkov, Malý a Velký Dešov (dnes sloučeny v Dešov), Hornice, Jiratice, Kdousov, Kojatice, Kostníky, Lhotice, Madloňovice, Oponěšice, Police, Rácovice, Slavíkovice, Třebelovice a Velký Újezd. V rámci katastrů těchto obcí budou dále registrovány veškeré nám dosud známé raně středověké nálezy a lokality. Celková rozloha území tvoří přibližně plochu 100 km². Jako celek je zvolený mikroregion výrazně geograficky vymezen ze severní strany masívem Brtnické vrchoviny, z východní a jižní strany vyššími hřbety a vrcholy Bítovské pahorkatiny. Na západní a jihozápadní straně se krajina bez výraznějšího předělu otevírá do údolí Želetavky jižně od Jemnice.

Povodí Bihanky leží v okrajové části podhůří Českomoravské vrchoviny a svou severní částí proniká do masívu vlastní vrchoviny. Bihanka pramení severozápadně od Budkova ve výšce 578 m n. m. a do Želetavky ústí zleva u Kostníků v nadmořské

Obr. 1. Povodí Bihanky a okolí. Mapa archeologických lokalit s raně středověkým osídlením. 1 — polohy osídlení zjištěné L. Medunou, 2 — ověřené lokality, 3 — nové zjištěné polohy osídlení (1990), 4 — nekropole 12. až 13. století, 5 — románské kostely, 6 — farní kostely doložené ve 14. století, 7 — výšinná sídliště.

výšce 370 m. Představuje tok V. řádu s délkou 17 km a plochou povodí 73 km² (Vlček edit. 1984, 59). Nesouměrnost jejího údolí je dána rozhraním dvou geomorfologických podcelků. Východní břeh potoka stoupá prudce do skalnatých zalesněných ostrohů a dále do vyšších poloh Bítovské pahorkatiny (její části — Dešovské pahorkatiny) s nejvyšším bodem 571 m n. m. (Suchá hora). Naproti tomu západní břeh, zejména severně od soutoku s Rakovcem, tvoří mírné svahy nebo mírně skloněné plošiny Jemnické kotliny, které skýtaly optimální podmínky pro osídlení v pravěku i raném středověku. Střední výška dosahuje u Bítovské pahorkatiny 446 m n. m., u Jemnické kotliny 486 m n. m. a u Brtnické vrchoviny 578 m n. m. Nejvyšší kóty patří výběžkům Brtnické vrchoviny v severní části území (Vráž 576 m n. m., Ovčí hora 582 m n. m., Budkovský vrch 559 m n. m.) (Demek edit. 1987; Nováčková edit. 1987, 4—10).

Geologický podklad území budují převážně biotitické pararuly moldanubika, které se v západní části stýkají s rekrystalizovanými granátickými granulity. Místy se zachovaly třetihorní zvětraliny různé mocnosti, které mají charakter pestrých jílu (Kdousov), písčitých štěrků až písků. Nejhojnější usazené horniny jsou čtvrtohorního stáří. Převládají deluvioeolické hlíny, místy kamenité hlíny až sutě. V příznivých místech, hlavně na východních svazích, se zachovaly spraše a sprašové hlíny. Z hlediska studia zdejší tuhové keramiky je důležitý místní výskyt grafitu, jehož výchozy jsou známy z okolí Police.² Dominantním půdním typem v blízkosti toků Bihanky, Jíratického potoka a kolem Dešova jsou hnědozemě. Ve vyšších polohách převládají nasycené hnědé půdy eubazické (Nováčková edit. 1987, 11—12).

Klimaticky patří mikroregion k mírně teplé klimatické oblasti č. 5. Z hlediska mezoklimatické charakteristiky lze předpokládat vytváření nepříliš výrazných teplotních inverzí (jezer studeného vzduchu) v údolí Želetavky a v přilehlém krátkém úseku dolní Bihanky (Quitt 1984, 134—136; Nováčková edit. 1987, 12—14). Podle regionálně fytogeografického členění zasahují do sledované oblasti dva okresy. Severní část území patří fytogeografickému okresu Českomoravské vrchoviny, kterému odpovídá podhorský vegetační stupeň buku a jedle. Jižní část spadá do okresu Moravského podhůří Českomoravské vrchoviny s vyšším pahorkatinným vegetačním stupněm dubu a buku (Nováčková edit. 1987, 15—16).

Celkově lze konstatovat, že v rámci jihozápadní Moravy se mikroregion blíží přírodním podmínkám podhůří Českomoravské vrchoviny v oblasti Moravskobudějovicka nebo severozápadní části Jaroměřicka nad Rokytnou. Přes malý rozsah regionu je potřeba počítat se značnými rozdíly v přírodních podmínkách vzhledem k jeho poloze na přechodu od podhůří k vlastní Českomoravské vrchovině.

*

Sledované území přináležejí okrajové zóně staré sídelní oblasti s doklady pravěkého osídlení od paleolitu po dobu římskou, kde výraznějšího zastoupení doznávají neolitické kultury s lineární a moravskou malovanou keramikou, halštatská kultura horákovská a kde značnou koncentraci sídlišť zaznamenáváme v době laténské (srov. Vildomec 1951; Meduna 1963; Chaloupka 1963; Bláha 1968; Košťurík—Kovárník—Měřinský—Oliva 1986).

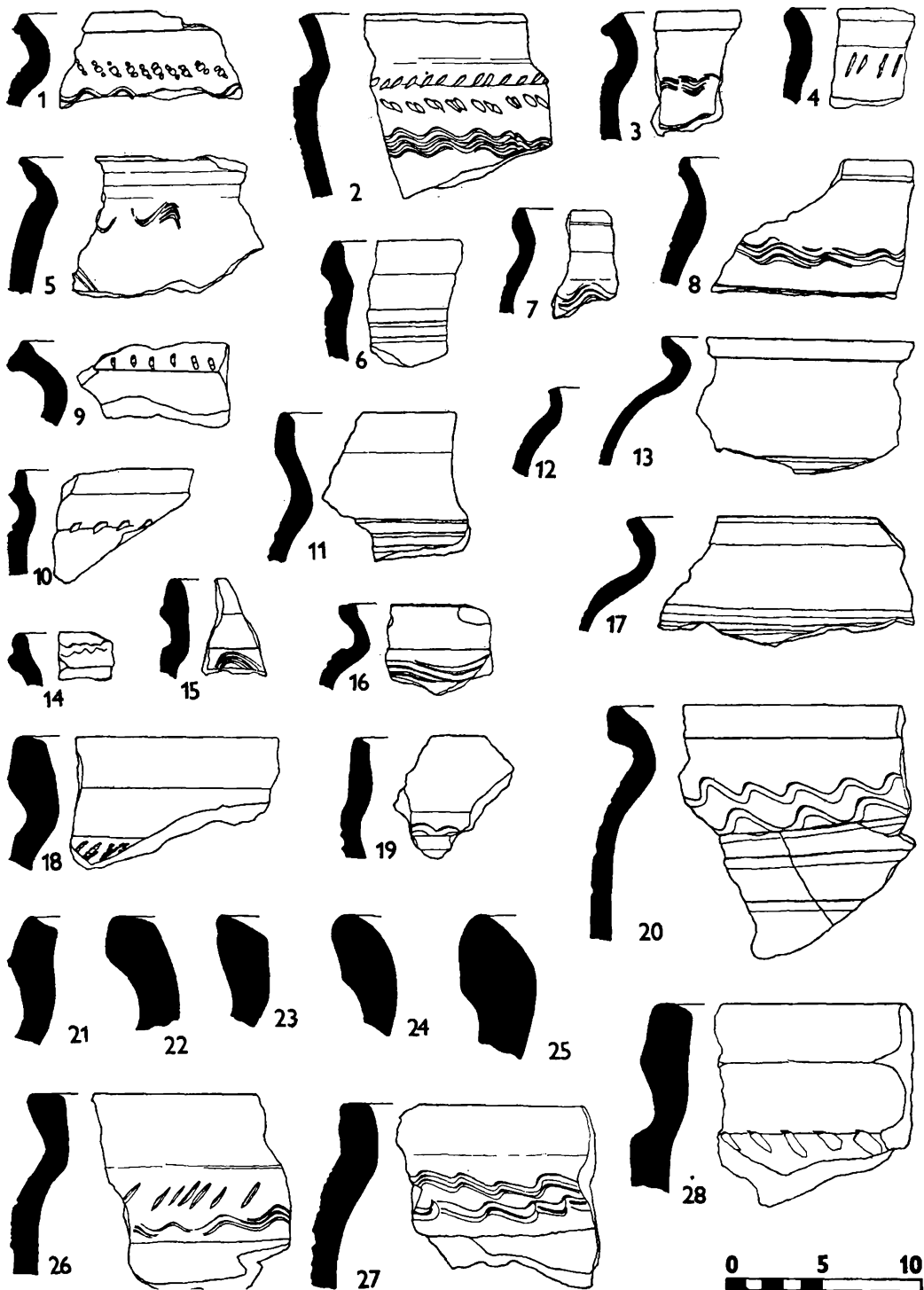
Počátky slovanského osídlení spadají nejpozději do 10. století a lze je spojovat s enklávou středohradištního osídlení kolem Palliardiho hradiska, kterou považuje Z. Měřinský (1986, 152—155; 1989, 114—115) za součást většího komplexu slovanského osídlení s vazbami na kulturní oblast rakouského Waldviertlu a jižních Čech. Stav poznání zdejší hmotné kultury, která ve srovnání s materiálem jihomoravských úvalů vykazuje odlišné rysy, nedovoluje datovat starší fázi osídlení Palliardiho hradiska než rámcově do 9.—10. století. Přesnější datování keramiky, komplikované zejména raným přidáváním tuhy do keramického těsta (srov. Staňa 1960, 272), naráží na absen-

ci celků a náleзовých okolností upřesňujících chronologii zdejší keramiky, na nedostatek spolehlivého srovnávacího materiálu a chronologicky citlivějšího průvodního materiálu (srov. Měřínský 1989, 114). Je zřejmé, že současný stav pramenné základny nedovolí uspokojivě řešit tuto problematiku, zejména otázky chronologické. Kvalitativně nových poznatků lze dosáhnout jedině řádnými výzkumy a systematickým sledováním celé problematiky v širším kontextu jihozápadní Moravy, jižních Čech a rakouského Waldviertlu. Jednou z cest by mělo být i studium bezprostředního zázemí a blízkého okolí Palliardioho hradiska, kam patří rovněž námi sledovaná oblast. Význam povrchových sběrů v tomto směru bádání není potřeba zvlášt zdůrazňovat.

Výšinné slovanské sídliště na Palliardioho hradisku (Měřínský 1981, 160 s. lit.) se svým zázemím představovalo východisko nejstaršího slovanského osídlování povodí Bihanky. Keramiku srovnatelnou s materiálem starší fáze osídlení Palliardioho hradiska nacházíme ve sledované oblasti výrazněji pouze na Tureckém kopci u Hornic. Toto výšinné pravěké a slovanské sídliště, prokázané L. Medunou a do literatury uvedené J. Bláhou (1977, 46), zaujímalu polohu na ostrožně obtékané Bihankou s rozměry 200 × 60 m a šijovým příkopem na východní straně. Keramika získaná zjišťovacím výzkumem J. Bláhy představuje tuhový materiál, vykazující středohradištní tradice a datovaný nejpozději do 10. století. Svým charakterem je srovnatelná s podobně datovanou keramikou ze Starého Hobzí (Nekuda 1964; Bláha 1977, 46) a s materiálem ze závěru starší fáze osídlení Palliardioho hradiska (Měřínský 1986, 155; 1989, 114). Výšinná osada na Tureckém kopci je interpretována jako dočasné refugium skupin obyvatelstva z centrálních oblastí Velkomoravské říše po vpádu Maďarů (Bláha 1977, 52; podobně Měřínský 1986, 155; 1989, 115). Na základě dosavadních znalostí rekonstruuje Z. Měřínský (1986, 155; 1989, 115) hranici postupu slovanského osídlení do přelomu tisíciletí v rámci jihozápadní Moravy zhruba na linii Náměšř n. O.—Hrotovice—Jaroměřice n. R.—Stěpkov—Dačice. Tato linie prochází v bezprostřední blízkosti severní hranice sledovaného mikroregionu, který by tím spadal celý do pásma osídlení 10. století. V souvislosti s nejstarším slovanským osídlením je potřeba zmínit úvahy o spojitosti zdejšího osídlení se slovanským kmenovým územím na horní Dyji (srov. Měřínský 1989, 116 s. lit.; Nekuda 1979, 24), a zejména úvahy G. Chaloupky (1963, 84—85) o kmeni Lověticů na základě pomístního názvu Lovjatice mezi Třebelovicemi a Hornicemi.

Počátek soustavného osídlování kraje lze klást na základě dosavadní výpovědi archeologických pramenů do 11. století (Bláha 1968; Nekuda 1979; Měřínský 1986). Podobně dokládají vnitřní kolonizaci území místní jména obcí. Ve výrazné převaze jsou toponyma složená z osobního jména a přípony -ice nebo -ovice oproti mladší vrstvě jmen tvořených osobním jménem a přivlastňovací příponou -ov (srov. Šmilauer 1960, 127, 164—167). Vzájemné rozložení obou vrstev odráží postup osídlení do vyšších a méně příznivých partií podhůří vrchoviny. K nejstarším místním jménům, spojeným se služebnými osadami, patří Kostníky (srov. Krzemienska—Trešřik 1965, 654). Vnitřní kolonizaci odpovídá také jméno Újezd (Velký Újezd), příznačné pro kolonizaci lesnatých oblastí s rozptýleným osídlením v okrajových zónách starého sídelního území. Nejmladší fázi dosídlování méně výhodných stanovišř již v rámci vrcholné kolonizace reprezentují Lhoty, v našem případě Lhotice (srov. Boháč 1974). Do doby před polovinou 13. století se hlásí sakrální stavby, reprezentované románským jádrem kostela sv. Kateřiny ve Slavkovicích a dnes již zbořenou rotundou sv. Petra a Pavla ve Velkém Újezdě (Kuděřka a kol. 1981, 60—62; 1982—1983, 86—87).

V kontrastu s výpovědi archeologických, toponomastických a umělecko-historických pramenů vystupují první písemné zprávy, vztahující se ke sledovanému regionu, až ve 14. století (Hosák 1953, 88—90). Kraj patřil od 11. století do znojemského hradského obvodu a jako součást pozdějšího historického Bítovska sehrál důležitou úlohu nástupního prostoru osídlování vyšších partií Českomoravské vrchoviny. Dů-

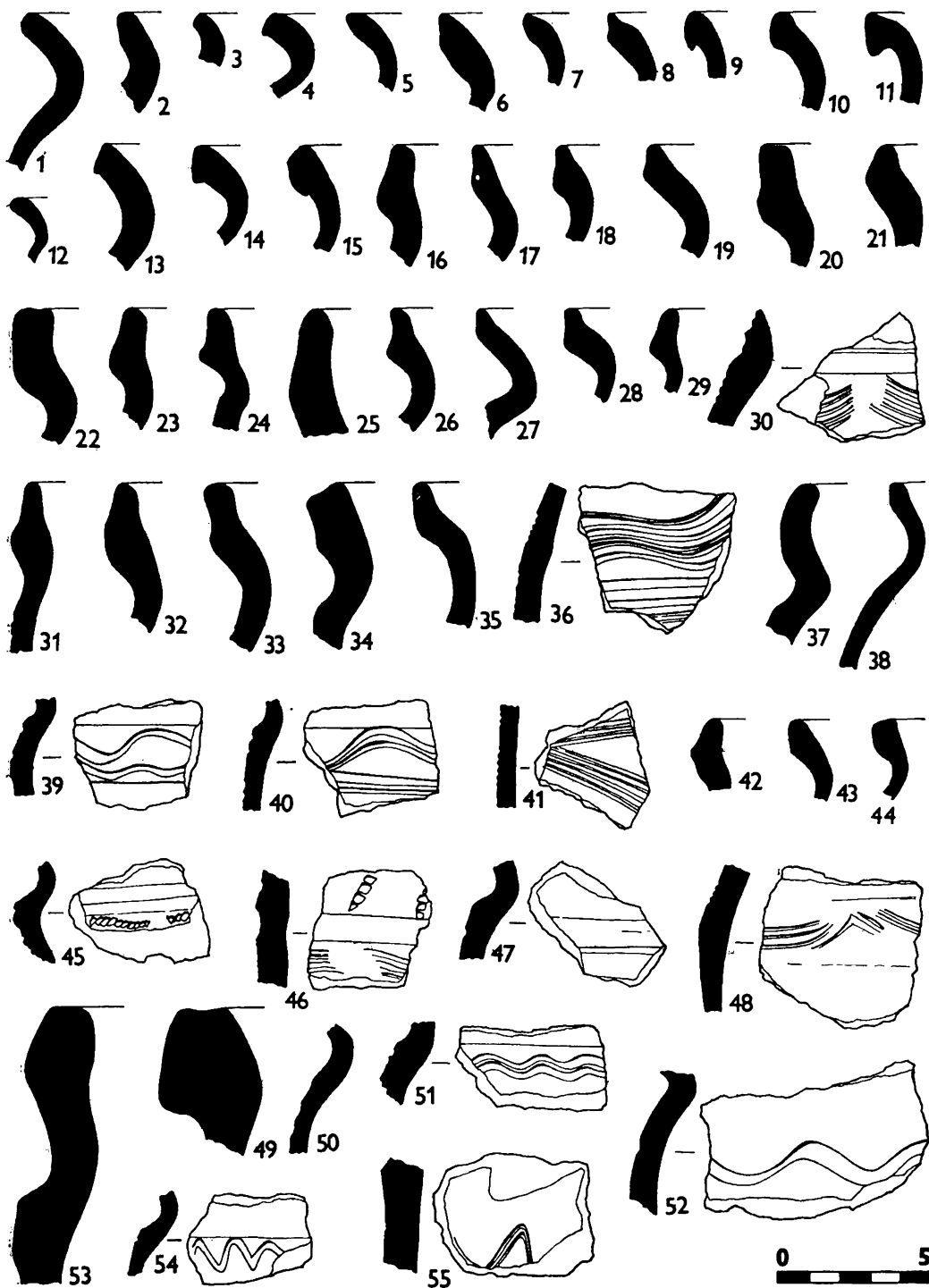
Obr. 2. Mladoňovice — „Sedliště“. Výběr keramiky ze sběru L. Meduny (dep. M Třebíč).

ležitou otázkou je, do jaké míry se mohla na vnitřní kolonizaci této části zeměpanského Bítovska podílet nově se formující šlechta. Zdejší poměry ve 14. století, kdy nacházíme celou oblast rozdrobenou na malé šlechtické statky, ukazují na podobnou situaci, jakou známe z Hrotovicka, Jaroměřicka nebo Budějovicka. Koncentrace držav drobné šlechty v těchto okrajových částech starého sídelního území v podhůří vrchoviny může být odrazem původních výsluh příslušníků družiny znojenské úředního knížete nebo hradských úředníků ve Znojmě a na Bítově (srov. Nekuda 1985, 177–178; Měřínský 1986, 167; Měřínský—Plaček 1989, 232).

Archeologický materiál, který máme pro danou oblast k dispozici, pochází s výjimkou nálezů z Tureckého kopce u Hornic (Bláha 1977, 46, tab. 1) výhradně z povrchových sběrů. Díky soustavnému povrchovému průzkumu L. Meduny jsme informováni o pozoruhodné koncentraci zdejšího raně středověkého osídlení (srov. Měřínský 1986, 162; Košťurík—Kovárník 1986). Je pravděpodobné, že tato hustá sídlištní síť neodráží pouze pokročilý stav poznání regionu, ale že v případě katastrof Police s 15, Kostníků s 9 a Kdousova s 6 dosud známými polohami mladohradištního osídlení dokumentuje specifické postavení kraje a zvláštní rysy jeho kolonizace. Tyto otázky bude možné řešit jedině soustavným studiem problematiky, které se neobejde bez dalšího povrchového průzkumu regionu, exaktní charakteristiky přírodního prostředí sídlišť a bez základního zpracování pramenů formou katalogu nálezů a podrobné archeologické topografie jednotlivých katastrů. Výsledkem dosavadní práce, která se zaměřila na sebrání veškerého archeologického materiálu uloženého dnes v muzeích v Třebíči, Jihlavě a Moravském zemském muzeu v Brně (prehist. odd.), je stručný přehled lokalit a všech dostupných nálezů. V 16 sledovaných katastrálních územích je ze starších nálezů registrováno 50 poloh s raně středověkým osídlením, přičemž 4 katastry (Malý a Velký Dešov, Lhotice, Oponěšice) jsou zatím bez nálezů. Současný stav revize lokalit a zpracování archeologického materiálu dovoluje předložit pouze některá dílčí zjištění.

Přes obecnou skepsi vůči možnostem detailnějšího chronologického třídění mladohradištní keramiky vykazují keramické soubory z jednotlivých lokalit určité odlišnosti, kterým lze přičítat chronologický význam. Je to především přítomnost či absence typického celomoravského horizontu mladohradištní keramiky v jednotlivých souborech, charakterizovaného vytaženými okraji s převahou variant s lištou („dvoukónických okrajů“). Oporou pro datování tohoto horizontu v rámci jihozápadní Moravy jsou soubory datované mincemi do konce 11. století z kramolínského hradiska a z Rokytne u Moravského Krumlova (Nekuda R. 1984, 27; Nekuda—Sejbal 1960). Keramické soubory ze sledované oblasti lze rozdělit do 5 skupin, které mohou odrážet rozdílné chronologické postavení jednotlivých lokalit.

1. skupinu představují v čisté podobě pouze nálezy tuhové keramiky z výšinného sídliště na Tureckém kopci u Hornic, vykazující silné středohradištní tradice a datované do 10. století (Bláha 1977, 46, tab. I). Nově získaný materiál z lokality odpovídá jednoznačně dosud publikovaným nálezům J. Bláhy, přičemž otázka bližšího datování zůstává otevřená. 2. skupinu tvoří soubory s převahou okrajů celomoravského mladohradištního horizontu a s ojedinělými zlomky starší tuhové keramiky, často středohradištního rázu, srovnatelné s keramikou z Tureckého kopce nebo s keramikou starší fáze osídlení Pallardiho hradiska. Patří sem nálezy z Mladoňovic — „Sedliště“ (obr. 2, 3), Kostníků — „Sedliště“ (obr. 4), Police — „Horního Osíku“ a blíže neidentifikované lokality „Pod mrchovištěm“ v katastru Police (obr. 5). Počátky těchto sídlišť lze hledat prozatím v raném 11. století, případně 10. století. 3. skupinu tvoří běžná mladohradištní keramika 11.—12. století s převahou vyšších vytažených okrajů s lištou („dvoukónických“) a menším podílem vně vyhnutých okrajů. Pro 4. skupinu je příznačná převaha vně vyhnutých okrajů jednoduchých nebo různě profilovaných a absence nebo malé zastoupení starších variant vytažených okrajů (s lištou). Hlavní

Obr. 3. Mladěňovice — „Sedlišťe“. Výběr keramiky ze sběrů L. Meduny (dep. M Jihlava).

těžiště těchto sídlišť spadá nejspíše do 12. století (Kdousov — „Příčnice“, obr. 6; Hornice — „Vranovice“, obr. 7). Do 5. skupiny lze zařadit materiál z nově prokázaných sídlišť u Budkova a Oponěšic a ze zaniklých středověkých osad s kontinuou osídlení od 12. do 15. století, zjištěných u Rácovic a Velkého Újezda. Pro tyto lokality je příznačný společný výskyt vně vyhnutých, často jednoduše profilovaných okrajů a nízkých vytažených variant pozdněhradištních tvarů okrajů. Tento jev, patrný částečně i na souborech 4. skupiny, se opakuje společně s absencí starších forem vytažených okrajů na několika lokalitách a souvisí patrně se specifickým vývojem zdejší pozdně hradištní keramiky. Vzhledem k absenci radélkem zdobené keramiky a podobnosti s publikovanými nálezy z Telčska (Novotný 1977, 65, obr. 28; Bláha—Konečný 1985, obr. 71, 72, 73) a Moravských Budějovic (Poláček 1989) lze danou oblast v rámci pozdně hradištního období přiřadit ke specifickému okruhu jihozápadní Moravy se silnými vlivy keramiky jižních Čech a rakouského Waldviertlu.

Jednotlivé skupiny sídlišť odpovídají svou relativní chronologií zhruba výškovým pásmům krajiny a přírodním podmínkám osídlených poloh. Sídlíště 2. skupiny se soustřeďují v nejpříznivějších polohách, často osídlených již v pravěku a společně se sídlíšti 3. skupiny zatím nepřekračují výrazně hranici 450 m n. m. U všech sídlišť je zřejmá jejich těsná vazba na vodoteče a mírně svažité terén s převládající orientací k jihu a východu. Pro sídelní strukturu je příznačná větší koncentrace menších až drobných osad.

Aby se výše naznačená chronologie místní keramiky stala oporou rekonstrukce sídelního vývoje sledovaného mikroregionu, bude ji nutné dále propracovávat a ověřovat opakovanými sběry na vybraných lokalitách, důležitých pro poznání jejího vývoje. Přesto je zřejmé, že bez řádného archeologického výzkumu a bez spolehlivých nálezových celků a okolností, upřesňujících chronologii keramiky, se další bádání, pokud má přinést plnohodnotné výsledky, neobejde. Sledovaná oblast představuje příhodný mikroregion k soustavnému studiu vývoje sídelní struktury okrajové zóny starého sídelního území v rámci raného i vrcholného středověku. Na ploše 100 km² a na patnáctikilometrovém úseku Bihanky a dolní Želetavky mezi Budkovem a Palliarďiho hradiskem lze sledovat postupné osídlování kraje, započaté v 9. a završené ve 13. století, a výrazné strukturální změny osídlení od 10. do 15. století.

Soupis lokalit a nálezů

BUDKOV

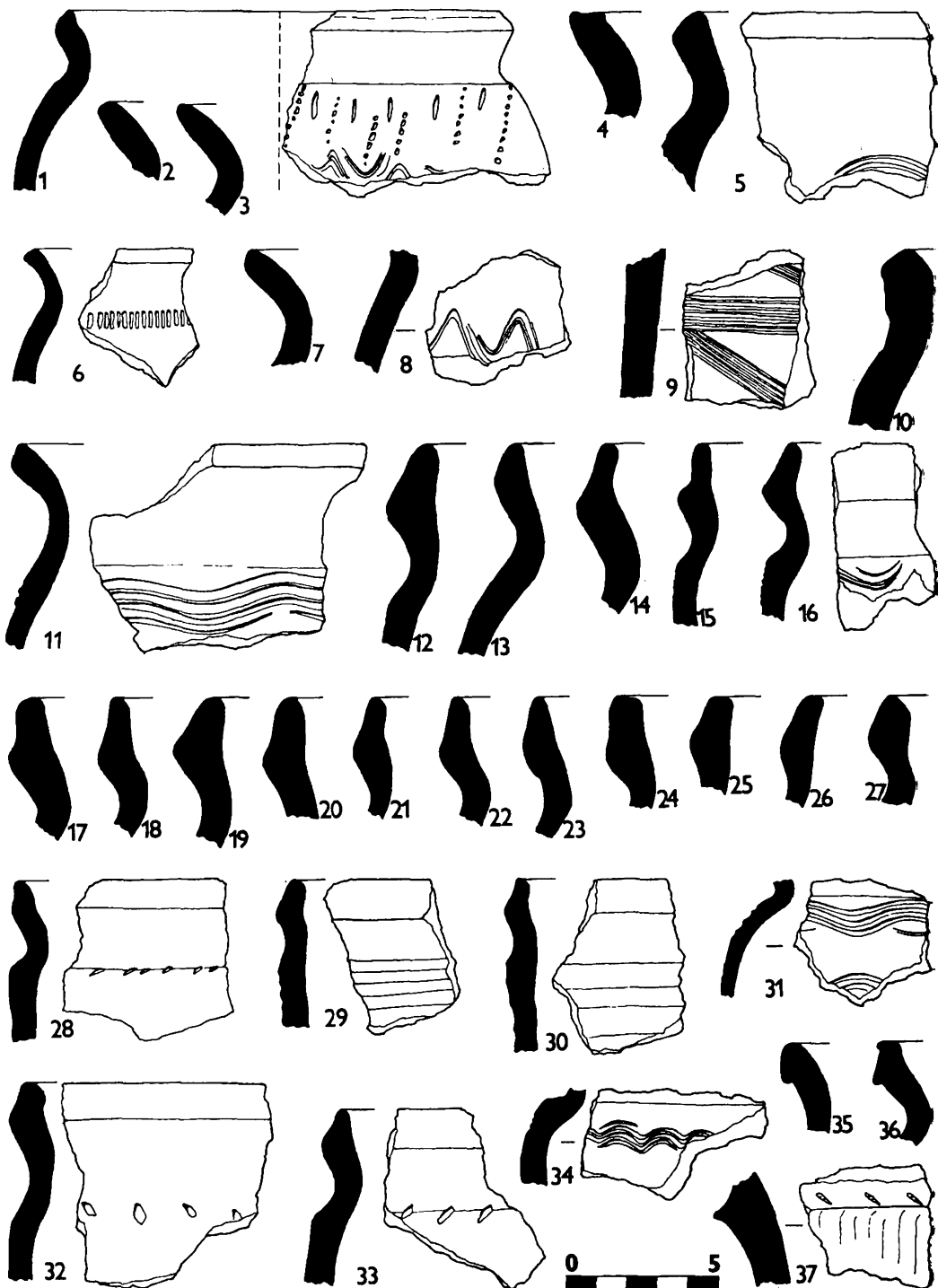
1. Bez lokality. Nálezy slovanské keramiky v katastru obce (Košťuřík—Kovárník 1986, 180 s lit.).

HORNICE

2. „Turecký kopec.“ Pravěké a slovanské výšinné sídlíště objevené F. Dvořákem a L. Medunou (Vildomec 1951, 145; Meduna rkp.), zjišťovací výzkum J. Bláhy (1977, 46, tab. I) s nálezy tuhové keramiky 10. století.
Dep.: 1 zlozek tuhové keramiky (10.—11. stol.), M Třebíč — č. i. 42337.
3. „Vranovice.“ Polní trať a přilehlý les v bezprostřední blízkosti rozhraní katastrů Hornic, Kostníků a Vel. Dešova (uváděny rovněž v katastru Kostníků). Pověst hovoří o stejnojmenné zaniklé osadě. Nálezy mladohradištní tuhové keramiky. Parc. č. 1417—1501 (Meduna 1963, 80; Meduna rkp, Košťuřík—Kovárník 1986, 189). Lokalizováno přibližně, částečně revidováno.
Dep.: soubor tuhové keramiky 12.—13. stol. a železné předměty, M Jihlava — i. č. 65. Obr. 7.

JIRATICE

4. „Sedliště.“ Polní trať s nálezy mladohradištní (Košťuřík—Kovárník 1986, 195) a středověké keramiky (Bláha 1968, II, 73). Lokalizováno přibližně.
Dep.: několik zlomků mladohradištních zásobnic, M Třebíč — č. i. 42155—42159.

Obr. 4. Kostníky — „Sedliště“. Soubor keramiky ze sběru L. Meduny (dep. M Třebíč).

5. „V chmelníku“ („Chmeliště“). Polní trať s nálezy mladohradištní keramiky (Košťufík—Kovárník 1986, 195). Lokalizováno přibližně.
Dep.: 1 zlomek okraje mladohradištní zásobnice, M Třebíč — i. č. 42114.
6. „Za zahradama.“ V trati nálezy slovanských zásobnic (Košťufík—Kovárník 1986, 195). Nelokalizováno.

KDOUSOV

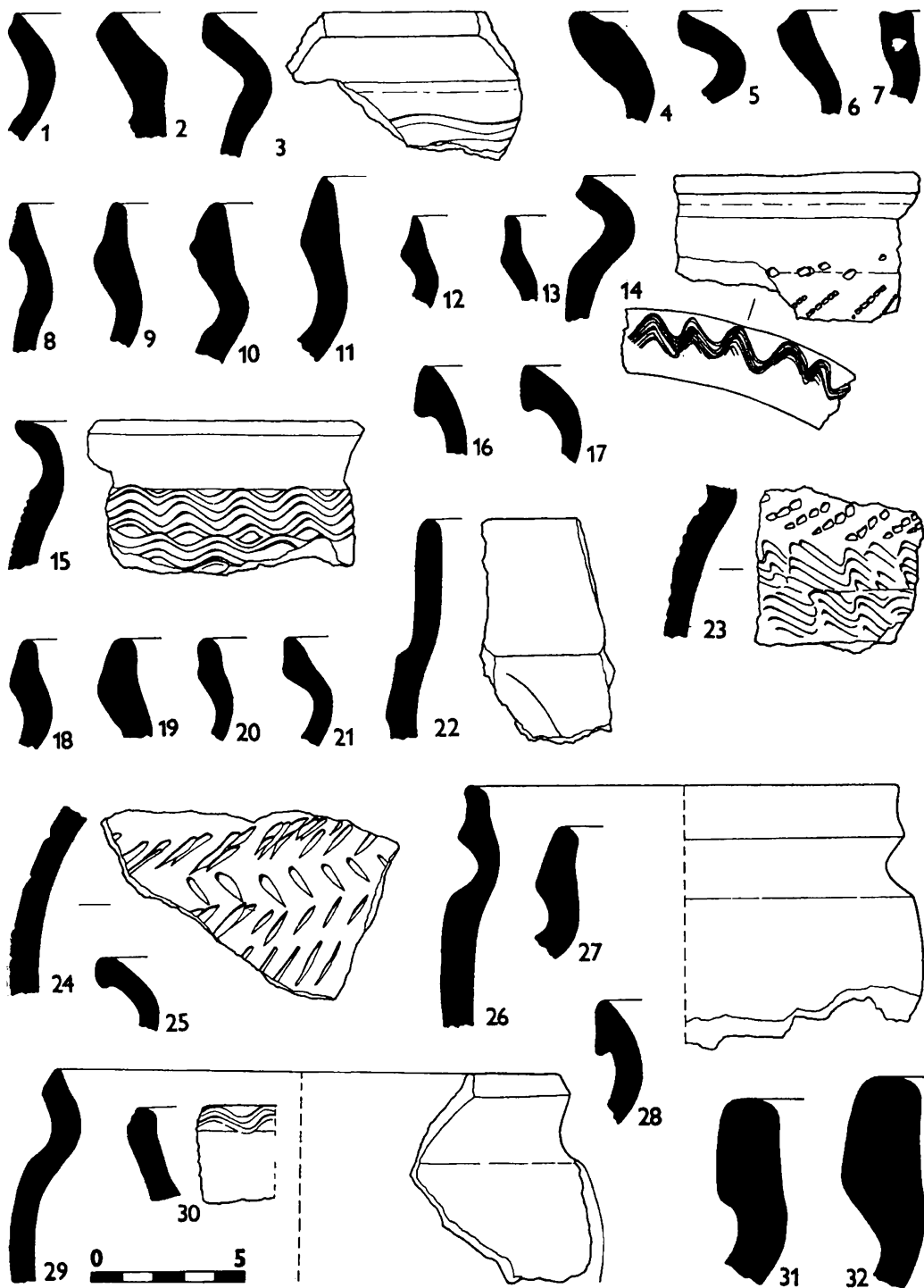
7. „Na Dálkách“ („Tálky“). V trati nálezy tuhové keramiky (Vildomec 1951, 159). Lokalizováno přibližně.
8. Náves. Nález hradištní keramiky (Vildomec 1951, 159).
9. „Pod dobrovorským lesem.“ V polní trati nálezy slovanské keramiky (Košťufík—Kovárník 1986, 196). Nelokalizováno.
10. „Příčky“ („Příčnice“). V polní trati před obecním vodojemem Z od Kdousova vyorána v r. 1966 mladohradištní keramiky, železná struska a mazanice (Meduna rkp.; Bláha 1968, II, 75; Košťufík—Kovárník 1986, 196). Lokalizováno přibližně.
Dep.: soubor tuhové keramiky z 12. (?) stol., M Třebíč — i. č. 429—4245. Obr. 6.
11. U kostela. Při budování silnice na návsí u kostela sv. Leonarda vykopány lidské kosti a „bronzové šperky“ (záušnice; Meduna rkp.; Bláha 1968, II, 75; Košťufík—Kovárník 1986, 196).
Dep.: 4 bronzové esovité záušnice o průměru 2,5–6 cm (Bláha 1968, II, 75, tab. XX), M Jemnice (expozice).
12. „U křížku.“ Polní trať s nálezy tuhové keramiky. Lokalizováno, revidováno.
Dep.: několik zlomků tuhové hradištní keramiky a středověké keramiky 14.—15. stol., M Třebíč — i. č. 42185—42191.
13. „U všech svatých.“ Nelokalizováno.
Dep.: soubor tuhové keramiky 12.—13. stol., M Třebíč — i. č. 4265—4294.
14. Vodojem. V okolí vodojemu nalezena slovanská keramiky (Bláha 1968, II, 75; Košťufík—Kovárník 1986, 196).
Lokalizováno přibližně (snad totožné s č. 10).
Pozn. 200 m SV od Kdousova uvádějí Košťufík—Kovárník (1986, 196) nález grafitu a mladohradištní keramiky s odkazem na J. Kovárníka (1980, 66), který však zde hovoří pouze o grafitu — surovině.

KOJATICE

15. Po obou stranách cesty z Velkého Újezda do Velkého Dešova 100 m od jejího křížení se silnicí Hornice—Kojatice tmavá místa v poli s nálezy hradištní keramiky (Meduna 1963, 80). Lokalizováno přibližně.
16. Směrem k Újezdu. Slovanské sídliště (Bláha 1968, II, 76; Košťufík—Kovárník 1986, 197). Lokalizováno přibližně.
17. „Smilův kopec.“ Hradisko s nálezy od neolitu po dobu slovanskou (Vildomec 1951, 159 až 160; Chaloupka 1963, 83–84; Košťufík—Kovárník 1986, 250). Revize prozatím negativní. Vildomec (1951, 159) uvádí nálezy pozdně středověké keramiky ze Smilova kopce (patří snad poloze č. 18).
Dep.: 2 zlomky tuhové keramiky, M Třebíč — i. č. 42338—42339; soubor keramiky 12.—15. století, M Jihlava — i. č. 162 (pravděpodobně patří poloze č. 18).
18. Východně od Smilova kopce nálezy hrubé tuhové keramiky (Vildomec 1951, 159). Lokalizováno, revidováno (zaniklá středověká osada s nálezy 12.—15. stol.).
19. Bez lokality. Další nálezy hradištní keramiky uvádí L. Meduna (rkp.) z okolí obce (může jít o položu č. 16).

KOSTNÍKY

20. „Chobot.“ V polní trati nálezy slovanské keramiky (Meduna rkp.). Lokalizováno, revidováno. (laténské sídliště).
Dep.: soubor tuhové keramiky 12. (11.)—13. stol. a středověké keramiky 14.—15. stol., M Třebíč — i. č. 42343—42365.
21. „Jezevčiny.“ V polní trati před jejím zalesněním v 50. letech nálezy tuhové keramiky (Meduna 1963, 81).
22. „Na Osmirubech“ („Osmiruby“, „Osmoruby“). Les a přilehlá polní trať s nálezy hradištní keramiky (Meduna rkp.; Košťufík—Kovárník 1986, 199). Parc. č. 1394—1430, 1433 až 1461 (částečně se kryje s parc. čísly polohy č. 3). Přibližně lokalizováno, částečně revidováno.
Dep.: Soubor tuhové keramiky 12.—13. stol. a několik stěpů vrcholné středověké keramiky, M Třebíč — i. č. 42160—42184.
23. „Pod hájkem.“ V polní trati nálezy hradištní keramiky (Meduna rkp.; Bláha 1968, II, 79; Košťufík—Kovárník 1986, 199; Přibližně lokalizováno.

Obr. 5. Police — „Pod mrchovlitém“. Soubor keramiky (MZM Brno).

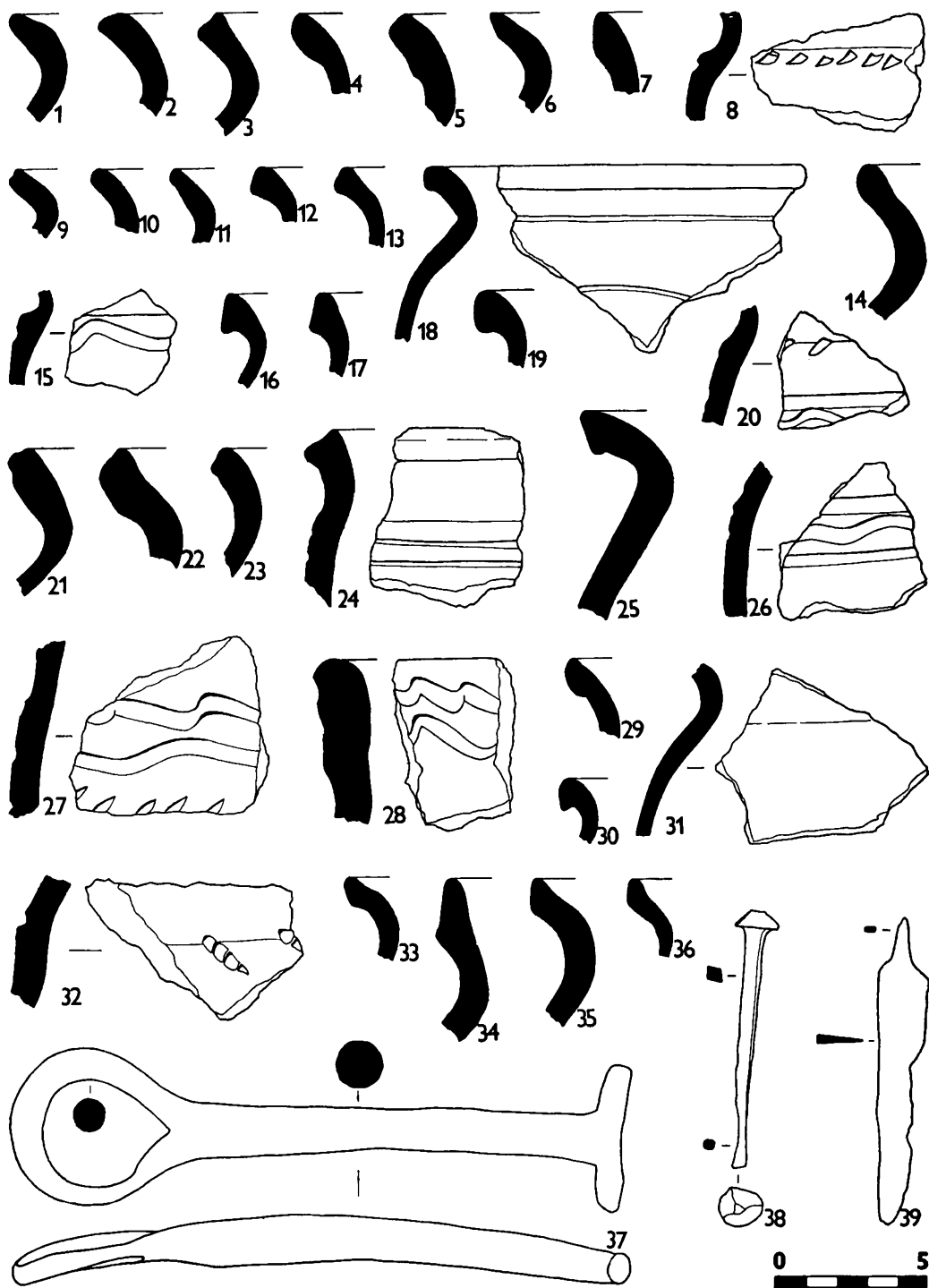
24. Pod „Suchou skálou“. Při břehu Želetavky nálezy hradištní keramiky (Meduna rkp.). Poloha na hranici s katastrem Lubnice (srov. Bláha 1968, II, 93). Lokalizováno přibližně.
25. „Sedlišť“ („Nad Sedlišti“, „Nad Kláskovým mlýnem“). Asi 300 m nad Kláskovým mlýnem v polní trati po obou stranách cesty nálezy slovanské tuhové keramiky. Lokalizováno, revidováno.
Dep.: soubor tuhové keramiky 11. (10.)–12. stol., M Třebíč i. č. 42366–42455. Obr. 4.
26. „Vranovice.“ Na hranicích s katastrem Hornic (viz poloha č. 3).
27. „Zdravuška.“ Při budování koupaliště v ozdravně Zdravuška nalezena hradištní a středověká keramika (Meduna rkp.; Košťufík–Kovárník 1986, 199). Lokalizováno přesně.
Dep.: soubor keramiky 11.–15. století, M Třebíč – i. č. 42192–42222.

MLADOŇOVICE

28. „Sedlišť.“ Původně louka s nápadně zvlněným povrchem, dnes polní trať s nálezy tuhové keramiky. Parc. č. 770, 772, 774, 780, 783, 883, 896 (Meduna rkp.; 1963; 80; Košťufík–Kovárník 1986, 215; archiv AÚ ČSAV Brno – č. j. 3738/60). Lokalizováno přesně, částečně revidováno (komplex více sídlišť).
Dep.: bohatý soubor tuhové keramiky 11. (10.)–13. stol., železná struska, M Třebíč – i. č. 421–428. Obr. 2. Soubor tuhové keramiky 11.–13. stol., M Jihlava – i. č. 1148. Obr. 3.
29. „Za Gothardem.“ Polní trať s nálezy hradištní keramiky. Parc. č. 896, 899, 873, 880, 883, 896, 1 200 (Meduna rkp.; Košťufík–Kovárník 1986, 215). Lokalizováno přesně, částečně revidováno.

POLICE

30. „Bahnův mlýn.“ V polní trati (parc. č. 1158/1) mladohradištní sídlišť (Meduna rkp.; Košťufík–Kovárník 1986, 228). Lokalizováno přibližně.
31. „Belka.“ Uváděno jako pravěká lokalita (Meduna rkp.; Košťufík–Kovárník 1986, 227).
Dep.: několik zlomků tuhové keramiky 11.–12. stol. a keramiky 14.–15. (16.) stol., M Třebíč – i. č. 42104–42113.
32. „Brindlmais.“ Nálezy slovanské keramiky (Bláha 1968, II, 120). Nelokalizováno, snad totožné s tratí Jezevčiny v katastru Kostníků (viz poloha č. 21).
33. „Haláskovo pole.“ Polní trať s hradištními nálezy, parc. č. 219 (Meduna rkp.). Lokalizováno přibližně.
Dep.: soubor tuhové keramiky 11.–12. stol., M Třebíč – i. č. 42125–42136.
34. „Nad hlinišťem.“ Mladohradištní osídlení (Košťufík–Kovárník 1986, 228). Nelokalizováno.
35. „Nad mrchovišťem.“ Nelokalizováno.
Dep.: soubor tuhové keramiky 11. (10.)–13. stol., MZM Brno – i. č. 75796–75868. Obr. 5.
36. „Nad Novým mlýnem.“ Polní trať s nálezy tuhové keramiky v tmavých místech po orbě, parc. č. 839, 856 (Meduna rkp.; 1963, 81). L. Meduna (1963, 81) zde předpokládá pozdně hradištní dvorec. Lokalizováno přibližně.
37. „Nový mlýn.“ U Nového mlýna na louce u Želetavky u Předních Řeboušek nalezeny v roce 1965 při rovnání terénu buldozerem kamenné základy a hradištní keramika (Meduna rkp.). Lokalizováno přibližně, může jít rovněž o polohu č. 36.
38. „Dolní Osík.“ Uvádí se mladohradištní keramika a destrukce pece (Košťufík–Kovárník 1986, 228), parc. č. 165, 166, 214, 192–195 (Meduna rkp.). Lokalizováno přibližně.
39. „Horní Osík.“ Polní trať s nálezy hradištní keramiky, parc. č. 117–132, 136, 144. Objekty porušené meliorací v r. 1972 spíše laténské, na parc. 136–138 destrukce pece (Meduna rkp.; Košťufík–Kovárník 1986, 227–228; archiv AÚ ČSAV – č. j. 2331/76). Lokalizováno přibližně.
Dep.: soubor tuhové keramiky 11. (10.)–13. stol., 1 zloмок okraje středohradištního charakteru v písčitém provedení, struska, M Třebíč – i. č. 42149–42151, 42223–42237, 42264 až 42322.
40. „Pastvišť.“ Polní trať s nálezy slovanské keramiky, parc. č. 70–114. Objekty porušené meliorací v roce 1972 patrně laténské. Lokalizováno přibližně.
Dep.: soubor tuhové keramiky 11.–12. (13.) stol., M Jihlava i. č. 1143.
41. „U červené kolny.“ V lesní parcele nalezeny při kopání pařezů tuhové slovanské střepy (Vildomec 1951, 176). Nelokalizováno.
42. „U dubu“ („Řetouška“). V polní trati nálezy tuhové hradištní keramiky, parc. č. 739/1, 700–750, 765 (Meduna rkp.; Košťufík–Kovárník 1986, 228). Lokalizováno přesně, revidováno.
Dep.: soubor tuhové keramiky 11.–12. stol., železná struska, M Třebíč – i. č. 42456–42461.
43. „U suché máje.“ Nálezy slovanské tuhové keramiky (Vildomec 1951, 176; Košťufík–Kovárník 1986, 228). Nelokalizováno.

Obr. 6. Kdousov — „Příčnice“. Soubor keramiky z povrchových sběrů L. Meduny (dep. M Třebíč).

44. „U starého mlýna.“ Nálezy slovanské keramiky (Bláha 1968, II, 120), parc. č. 1250, 1337 (Meduna rkp.). Lokalizováno přibližně.
45. „Za humny.“ Polní trať s nálezy hradištní keramiky, parc. č. 1046, 1048 (Meduna rkp.; Košťufík—Kovárník 1986, 228). Lokalizováno přibližně.
46. Bez lokalit.
 Dep.: soubor tuhové keramiky 11.—13. stol., M Třebíč — i. č. 42464—42601.
 Dep.: soubor tuhové keramiky (sběry F. Ondráka 11.—12. stol., MZM Brno — př. č. Pa 12644/40, Pa 12934—13240/40).
 Dep.: několik zlomků tuhové keramiky a mazanice 11.—12. stol., MZM Brno — i. č. 16311 až 16313.

RÁCOVICE

47. Bez lokality. V katastru obce nalezeny v r. 1972 2 tuhové okrajové střepy (Košťufík—Kovárník 1986, 234; archiv AÚ ČSAV Brno — č. j. 1978/77).

SLAVÍKOVICE

48. Bez lokality. V katastru obce nálezy mladohradištní keramiky (Košťufík—Kovárník 1986, 239).
49. „Trpičovice.“ V polní trati asi 700 m na Z od Dobré Vody po obou stranách cesty ze Slavíkovice do Kdousova sbírána tuhová hradištní keramika (Kovárník 1984, 98). Lokalizováno přesně, revidováno.

TŘEBELOVICE

50. „Zadní k Újezdu.“ V polní trati nálezy slovanské keramiky (Košťufík—Kovárník 1986, 246). Nelokalizováno (patrně totožné s polohou č. 51).
 Dep.: 1 okrajový střep z 11.—12. stol., M Třebíč — př. č. 89/82.
51. „Lovjatice.“ Polní trať s nálezy slovanské keramiky, parc. č. 1142 (Vildomec 1951, 194; Bláha 1968, II, 171; Košťufík—Kovárník 1986, 246). Lokalizováno, revidováno.
52. „Sedlišťky.“ Polní trať s nálezy slovanské keramiky (Bláha 1968, II, 171; Košťufík—Kovárník 1986, 246). Lokalizováno přibližně.
53. Bez lokality.
 Dep.: soubor tuhové keramiky 12.—13. století, M Třebíč — i. č. 42137—42148.

VELKÝ ÚJEZD

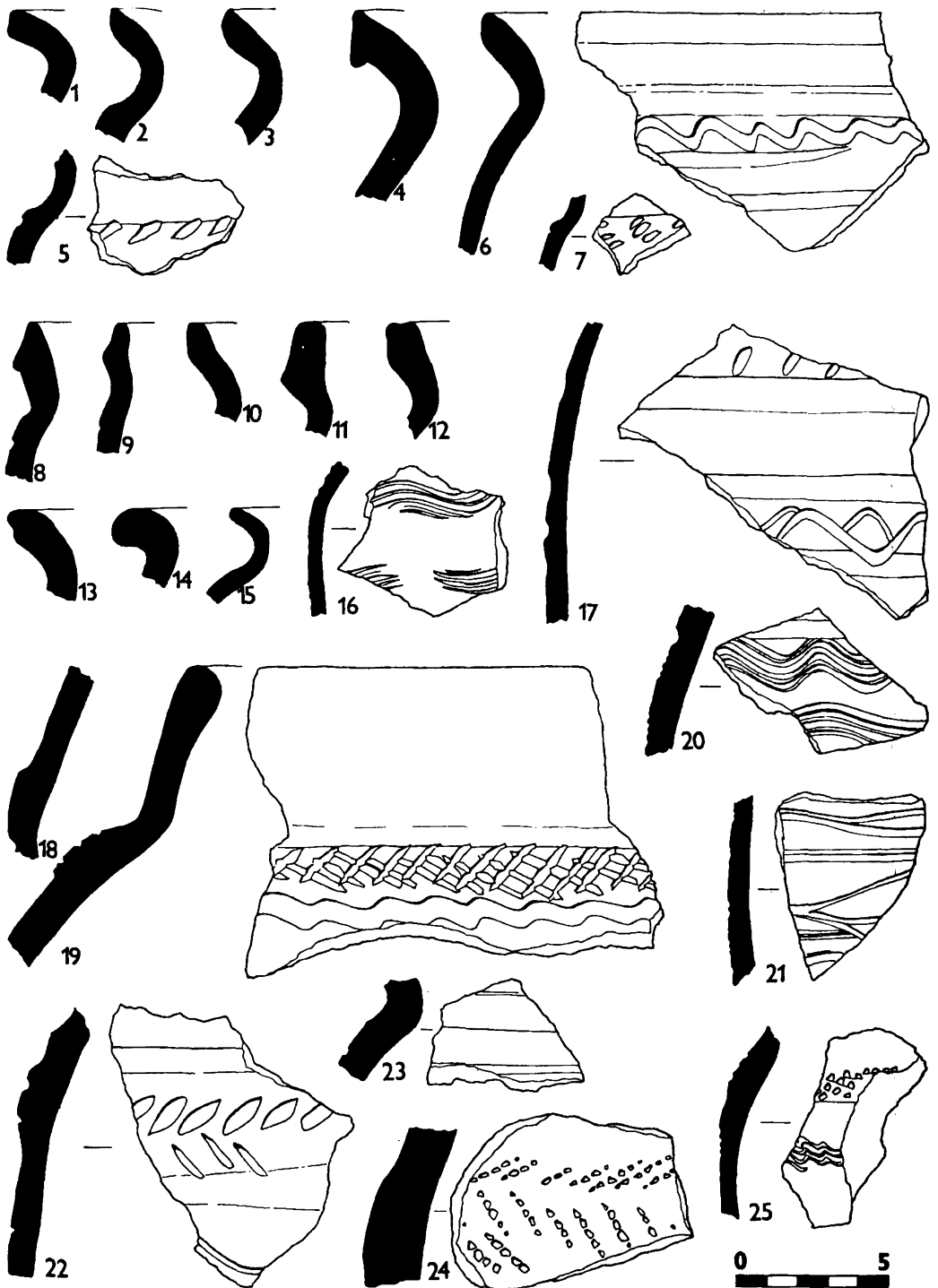
54. Bez lokality. V okolí obce nalézána mladohradištní keramika (Košťufík—Kovárník 1986, 250 s. lit.).
55. Hřbitov. Na hřbitově a v jeho okolí nacházena slovanská tuhová keramika (Bláha 1968, II, 175—176).
56. Směrem k Rácovicím. V polních tratích nalézána mladohradištní keramika (Meduna 1963, 80).
 Pozn. J. Bláha (1968, II, 175—176) hovoří o možné existenci slovanského hradiska nad Biňankou. Nepodařilo se ho dosud najít, stejně jako hradisko na Smilově kopci (srov. poloha č. 17).

Poznámky

- 1 Děkuji panu Ludvíku Medunovi za poskytnutí vlastních rukopisných poznámek k archeologické topografii povodí Biňanky a dolní Želetavky a za souhlas k publikování archeologického materiálu z jeho sběrů.
- 2 Děkuji RNDr. S. Houzarovi za stručnou charakteristiku geologické stavby regionu.

Literatura

- BLÁHA, J., 1968: Vývoj osídlení jihozápadní Moravy do doby husitské (se zvláštním zřetelem k osídlení středověkému), rkp. nepubl. dipl. práce I—III. Brno.
- BLÁHA, J., 1977: Výsledky revize některých drobných středověkých opevnění v horním Podvyjčí, AH — 2, 45—58.
- BLÁHA, J.—KONEČNÝ, L., 1985: K nejstarší historii města Telče. In: Uměleckohistorický sborník, 129—160. Brno.
- BOHÁČ, Z., 1974: Újezdy a Lhoty. Příspěvek k dějinám osídlení středověkých Čech, HG 12, 3—21.
- DEMEK, J., 1987 edit.: Hory a nížiny. Zeměpisný lexikon ČSR. Praha.
- HOSÁK, L., 1953: Středověká kolonizace horního poříčí Dyje, ČSPS XI, 80—93.

Obr. 7. Hornice — „Vranovice“. Soubor keramiky ze sběru L. Meduny (M Jihlava).

- CHALOUPKA, G., 1963: K nejdávnějšímu osídlení Moravskobudějovicka a Jemnicka, Sborník II. Františku Vildomcovi k pětáosmdesátinám, 83–86. Brno.
- CHALOUPKA, G., 1973: K sedmdesátinám Ludvíka Meduny, VVM XXV, 53–54.
- KOŠTUŘÍK, P.—KOVÁRNÍK, J.—MĚŘÍNSKÝ, Z.—OLIVA, M., 1986: Pravěk Třebíčska. Brno.
- KOŠTUŘÍK, P.—KOVÁRNÍK, J., 1986: Soupis pravěkých a slovanských lokalit. In: Pravěk Třebíčska. 173–255. Brno.
- KOVÁRNÍK, J., 1980: Terénní průzkum pravěkých lokalit na jihozápadní Moravě, PV 1978, 65–67. Brno.
- KOVÁRNÍK, J., 1984: Terénní archeologický průzkum na jižní a jihozápadní Moravě, PV 1982, 94–100. Brno.
- KRZEMÍNSKA, B.—TŘEŠTÍK, D., 1965: Přemyslovská hradiště a služební organizace přemyslovského státu, AR XVIII, 624–644, 649–655.
- KUDELKA, Z. a kol., 1981: Výzkum románské architektury na Moravě II, SPFFBU F 25, 55–62.
- KUDELKA, Z. a kol., 1982–1983: Výzkum románské architektury na Moravě III, SPFFBU F 26–27, 79–87.
- MEDUNA, L., 1963: Archeologické nálezy v povodí Želetavky a Bihanky na západní Moravě, Sborník II. Františku Vildomcovi k pětáosmdesátinám, 79–82. Brno.
- MEDUNA, L., rkp.: Rukopisné poznámky k archeologické topografii povodí Bihanky a dolní Želetavky.
- MĚŘÍNSKÝ, Z., 1981: Přehled dosavadního stavu výzkumu fortifikací 11. až počátku 16. století na Moravě a ve Slezsku (hradiska a hrady), AH 6, 147–197.
- MĚŘÍNSKÝ, Z., 1986: Doba slovanská. In: Pravěk Třebíčska, 147–171, Brno.
- MĚŘÍNSKÝ, Z., 1989: K problematice osídlení Znojemska a Bitovska v předvelkomoravském a velkomoravském období, ČMM LXXIV, vědy společenské, 111–120.
- MĚŘÍNSKÝ, Z.—PLÁČEK, M., 1989: K podobě nejstarší kamenné fáze hradu Bítova (okres Znojmo), Castellologica, Bohemica 1, 229–244. Praha.
- NEKUDA, R., 1984: Příspěvek k charakteristice mladohradištní keramiky na Moravě, ČMM LXIX, vědy společenské, 23–47.
- NEKUDA, V., 1964: Příspěvek k slovanskému osídlení horního Podyjí, ČMM XLIX; vědy společenské, 61–68.
- NEKUDA, V., 1979: Osídlení jihozápadní Moravy ve světle archeologických pramenů, MS 1978, 23–29.
- NEKUDA, V., 1985: Mstěnice 1. Zaniklá středověká ves u Hrotovic. Hrádek—dvůr—předsunutá opevnění. Brno.
- NEKUDA, V.—SEJBAL, J., 1960: Keramika ze sídliště 11. století z Rokytne u Mor. Krumlova datovaná mincí, MNZ 7, 23–26.
- NOVÁČKOVÁ, E., edit. 1987: Okres Třebíč. Vlastivědná mapa 1 : 100 000. Praha.
- NOVOTNÝ, B., 1977: Zaniklá ves z pozdní doby hradištní u Studnice na Telčsku, PV 1975, 65. Brno.
- POLÁČEK, L., 1989: Příspěvek k poznání počátků Moravských Budějovic, VVM XLI, 205–221.
- QUITT, E., 1984: Klima Jihomoravského kraje. Brno.
- STAŇA, Č., 1960: Slovanské obytné objekty na hradišti Staré Zámky u Líšně, PA LI, 240–293.
- ŠMILAUER, V., 1960: Osídlení Čech ve světle místních jmen. Praha.
- VILDOMEČ, F. a V., 1951: Z dávných věků Moravskobudějovicka. Věnováno památce Jaroslava Palliardího (strojopis).
- VLČEK, V., 1981 edit.: Vodní toky a nádrže. Zeměpisný lexikon ČSR. Praha.

Seznam zkratek

- AH — Archaeologia historica
 AR — Archeologické rozhledy
 ČMM — Časopis Moravského muzea
 ČSPS — Časopis Společnosti přátel starožitností
 HG — Historická geografie
 MNZ — Moravské numismatické zprávy
 MS — Mikulovská sympozia
 PA — Památky archeologické
 PV — Přehled výzkumů
 SPFFBU — Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity
 VVM — Vlastivědný věstník moravský

Frühmittelalterliche Besiedlung am Bihankabach in der Gegend von Jemnice

Das Stromgebiet des Bihankabaches im Ostteil des Jemnice-Gebietes wurde im Rahmen des Studiums der jungburgwallzeitlichen Besiedlung im Südwesten Mährens als eine günstigste Mikroregion zum tieferen Studium der Siedlungsstruktur und deren Veränderungen im 10.—13. Jahrhundert gewählt. Dank den systematischen Absammlungen L. Medunas in den 50er—70er Jahren stellt die untersuchte Mikroregion ein Gebiet mit dem dichtesten bisher bekannten frühmittelalterlichen Siedlungsnetz im Südwesten Mährens dar. Anfangs 1990 wurde eine neue Oberflächenuntersuchung des Gebietes eingeleitet, mit dem Ziel, ältere Funde zu revidieren und einzelne Lokalitäten genau räumlich zu identifizieren. Dieser Beitrag faßt den derzeitigen Erkenntnisstand der gegebenen Problematik zusammen und bringt eine kurze Übersicht über bisher bekannte Lokalitäten und ältere Funde, die im Museum in Třebíč, Jihlava und im Mährischen Landesmuseum in Brno deponiert sind. Gleichzeitig wird über erste Ergebnisse der erneuten Oberflächenuntersuchung und über einige vorläufige Ergebnisse der Keramikbearbeitung informiert.

Die untersuchte Mikroregion liegt im Randgebiet der Landschaft am Berfuß der Böhmischnährischen Höhen im Stromgebiet des Bihankabaches und weiterer linker Zuflüsse der Selletau. Sie erstreckt sich auf einer Fläche von 100 km² mit 16 Gemeindekatastern. Die Region gehört zur Randzone des alten Siedlungsgebietes mit zahlreichen Belegen der prähistorischen Besiedlung. Die Anfänge der slawischen Besiedlung der Landschaft fallen spätestens in das 10. Jahrhundert, und sie können mit der Enklave der mittelburgwallzeitlichen Besiedlung um den Palliardi-Burgwall verbunden werden, der für einen Bestandteil eines größeren Komplexes der slawischen Besiedlung mit Kopplungen an das Kulturgebiet des österreichischen Waldviertels und des Südböhmens gehalten wird. Der Erkenntnisstand der hiesigen materiellen Kultur, die im Vergleich mit dem Material der südmährischen Täler unterschiedliche Züge aufweist, erlaubt nicht, die Keramik der älteren Phase des Palliardi-Burgwalles genauer als in das 9.—10. Jahrhundert zu datieren. Analoge Graphitkeramik findet man im untersuchten Gebiet in größerer Menge nur auf der Höhensiedlung „Türkischer Hügel“ (Turecký kopec) bei Hornice und vereinzelt auf einigen ebenen Siedlungen unter der hiesigen jungburgwallzeitlichen Keramik (Mladoňovice — „Sedlišť“, Kostníky — „Sedlišť“, Police — „Horní Osík“). Die systematische Kolonisation der Umgebung wird durch archäologische Quellen seit dem 11. Jahrhundert belegt, über die innere slawische Kolonisation im 11. und 12. Jahrhundert sagen dann die Ortsnamen etwas aus. Im 14. Jahrhundert, als erste schriftliche Berichte auftauchen, sieht man das ganze Gebiet in kleine Adelsgüter zerstückelt.

Das archäologische Material stammt — mit Ausnahme einer kleinen Kollektion aus Hornice — aus dem „Türkischen Hügel“ — ausschließlich von Oberflächenabsammlungen und belegt eine beachtenswerte Konzentration der Siedlungen, insbesondere in den Katastern Police (15 Lagen mit der frühmittelalterlichen Besiedlung), Kostníky (9 Lagen), Kdousov (6 Lagen). Diese Konzentration deutet auf eine spezifische Stellung des Gebietes als eines Ausgangsbereiches der inneren Kolonisation allein am Rand des alten Siedlungsgebietes hin. Auf der Grundlage des bisherigen Studiums der hiesigen jungburgwallzeitlichen Keramik können die keramischen Kollektionen aus einzelnen Siedlungen mit einigen Abweichung vorläufigen in 5 Gruppen eingeteilt werden, die eine unterschiedliche chronologische Stellung der Lokalitäten aufzeigen können. Zur Eingliederung einzelner Kollektionen in die Gruppen ist scheinbar folgendes maßgebend:

- Vorhandensein der Graphitkeramik vom mittelburgwallzeitlichen Typ (Hornice — „Türkischer Hügel“; 1. Gruppe; 10. Jahrhundert)
- überwiegendes Auftreten der jungburgwallzeitlichen Keramik mit ausgedehnten, überwiegend doppelkonischen Rändern im ganzen mährischen Horizont (2. und 3. Gruppe; 11.—12. Jahrhundert; Abb. 2—5)

und schließlich

- bedeutende Vertretung von nach außen gebogenen einfachen sowie profilierten Rändern gemeinsam mit den späburgwallzeitlichen Formen der Ränder ohne bedeutendes Vorhandensein von „doppelkonischen“ Rändern (4.—5. Gruppe; 12.—13. Jahrhundert; Abb. 7).

Einzelne Gruppen entsprechen in ihrer relativen Chronologie etwa den Höhenzonen der Landschaft sowie den Naturbedingungen der besiedelten Lagen. Bei allen Siedlungen ist deren Kopplung an die Wasserströme, Quellen und das mäßig abfallende Terrain mit überwiegender Orientierung zum Süden und Osten ersichtlich. Damit die ange deutete Chronologie der örtlichen Keramik die Stütze für die Rekonstruktion der Siedlungsentwicklung der untersuchten Mikroregion wird, ist es nötig, diese durch wiederholte Absammlungen auf den ausgewählten Lokalitäten und vor allem durch die ordentliche archäologische Forschung durchzuarbeiten und zu beweisen. Die Arbeit an dem gegebenen Thema sollte mit der Vorbereitung eines Katalogs von allen älteren Funden, mit der Erarbeitung einer ausführlichen archäologischen Topographie von

Katastern und mit weiteren Oberflächenuntersuchungen des Gebietes fortgesetzt werden. Die gewählte Mikroregion könnte eine Modellregion für das Studium der Besiedlungsentwicklung in Randzonen des alten Siedlungsgebietes werden.

Abbildungen:

- Abb. 1. Stromgebiet des Bihankabaches und Umgebung. Karte der archäologischen Lokalitäten mit der frühmittelalterlichen Besiedlung. 1 – von L. Meduna festgestellte Lagen der Besiedlung, 2 – nachgewiesene Lokalitäten, 3 – neu festgestellte Lokalitäten (1990), 4 – Nekropolen 12.–13. Jahrhundert, 5 – romanische Kirchen, 6 – aus dem 14. Jahrhundert nachgewiesene, Pfarckirchen, 7 – Höhensiedlungen.
- Abb. 2. Mladoňovice – „Sedlišť“. Keramikauswahl von Absammlungen L. Medunas (Fundus des Museums in Třebíč).
- Abb. 3. Mladoňovice – „Sedlišť“. Keramikauswahl von Absammlungen L. Medunas (Fundus des Museums in Jihlava).
- Abb. 4. Kostníky – „Sedlišť“. Keramikkollektion von Absammlungen L. Medunas (Fundus des Museums in Třebíč).
- Abb. 5. Police – „Pod mrchovišťem“. Keramikkollektion (Mährisches Landesmuseum Brno).
- Abb. 6. Kdousov – „Přičnice“. Keramikkollektion von Oberflächenabsammlungen L. Medunas (Fundus des Museums in Třebíč).
- Abb. 7. Hornice – „Vranovice“. Keramikkollektion von Absammlungen L. Medunas Museum Jihlava).